

Dárcovství kostní dřeně je považováno za největší dar člověka člověku

Zapište se někomu do života!

Každý rok onemocní v České republice stovky lidí vážnými nemocemi krve. Moderní léčebné postupy, jako jsou například chemoterapie nebo imunoterapie, sice vedou u většiny nemocných ke zlepšení jejich zdravotního stavu, ale v mnoha případech ne k trvalému vyléčení. Transplantace krvetvorných buněk z kostní dřeně od zdravého dárce jim dává mnohem větší naději na uzdravení a na návrat do plnohodnotného života. Dobrovolníků ochotných jim pomoci jsou na světě registrováni miliony.

Registry dobrovolných dárců kostní dřeně existují ve všech vyspělých zemích světa. V současné době je v nich evidováno bezmála devatenáct milionů lidí.

Patří mezi ně i Česká republika se třiceti sedmi tisíci dobrovolníky. Ve skutečnosti jde o každého dvoustého sedmdesátého občana. Pro zajímavost, ve Spolkové republice Německo zná program dárcovství kostní dřeně přes sedmdesát procent populace a do registru je zařazen každý dvacátý Němec.

Leckomu může připadat, že se jedná o vysoká čísla. Není tomu tak. Transplantovat neboli přenést krvetvorné buňky do těla nemocného pacienta není vůbec lehká záležitost, protože samo tělo se přirozeně brání určitým druhem bílých krvinek proti všemu, co do něj nepatří. Tato „obranyschopnost“ je umožněna individuálně zvláštními tvary bílkovin na povrchu veškerých tělesných buněk i krvinek. Jsou to takzvané transplantační znaky, odborně řečeno HLA antigeny. Tyto znaky se musí při transplantaci co možná nejvíce shodovat, jinak může dojít k tomu, že tělo kostní dřeň vůbec nepřijme, anebo při menší neshodě se krvetvorné buňky sice uchytí, ale postupně začnou ničit organismus pacienta, protože jej vnímají jako cizí. A jelikož je mezi lidmi tisíce a tisíce různých kombinací tkáňových znaků, je poměrně obtížné najít vhodného dárce. HLA znaky jsou dědičné, a proto se nemocným dárce hledá nejprve v jejich příbuzenstvu, nejlépe mezi sourozenci. Bohužel ve většině případů je výsledek negativní. Jedinou nadějí dospělých i dětí se život ohrožujícími chorobami, jakými jsou například leukémie, hematologická a imunitní onemocnění i metabolické poruchy, je doufat, že se v registrech podaří najít jednotlivce, jehož tkáňové znaky budou de facto identické.

ÚVN

Odběr neprovází nesnesitelná bolest

Kostní dřeň, lidově morek, je na první pohled nerozeznatelná od běžné krve. Jedná se o měkkou rosolovitou tkáň, která vyplňuje vnitřky kostí. V těle se jí nachází asi 2,6 kilogramu.

Historie léčebného výkonu, při kterém se nahrazuje vadná dřeňová produkce dárcovskou zdravou, sahá do šedesátých let minulého století. Tehdy se o ni pokusili lékaři v pražské Ústřední vojenské nemocnici. Bohužel neúspěšně. Zlom nastal až s objevením vyšetření na tkáňové nebo také transplantační znaky. První transplantaci kostní dřeně s využitím kompatibility v HLA systému provedli v roce 1976 královéhradečtí vojenská specialisté. V současné době se transplantace krvetvorné tkáně

vedle Prahy, Brna a Plzně provádějí také v Hradci Králové a v Olomouci.

„Ústřední vojenská nemocnice Praha, respektive naše oddělení hematologie, biochemie a krevní transfúze je náborovým a odběrovým místem Českého národního registru dárců dřeně (ČNRDD),“ říká primář podplukovník MUDr. Miloš Bohoněk a upřesňuje zájmovou lokalitu oddělení. „Jedná se o oblast Prahy a okolí. Zájemci o registraci se mohou u nás přihlásit a absolvovat základní vyšetření. Také takzvané mimopražským obyvatelům samozřejmě vycházíme vstříc. Prioritou je dostupnost pro zájemce o dárcovství a ne striktně vymezený region. Praha je městem, kde slouží stovky profesionálů Armády České republiky s jiným trvalým bydlištěm. To však není v tomto případě překážkou,“ dodává primář M. Bohoněk a popisuje základní požadavky na zájemce o registraci v ČNRDD. „Osoba by neměla být starší pětaticeti let. Mladí lidé jsou obecně zdravější a při výběru vhodného dárce kostní dřeně pro jednoho konkrétního pacienta se lékaři vždy přiklání k dárci co nejmladšímu. Vzhledem k velké finanční náročnosti laboratorního vyšetření je zájem, aby dárce byl evidován v registru co nejdříve. Dalším kritériem je, že se musí jednat o člověka zdravého, který splňuje požadavky pro dárce krve.“

Výše „specifikovaný“ zájemce se dostává do ÚVN Praha, kde vyplní dotazník, absoluuje krátký pohovor s lékařem a je mu odebrán vzorek krve. Záhy je mu sděleno, zda je vhodnou nebo nevhodnou osobou pro potenciální dárcovství kostní dřeně. Jinými slovy, zda ho lékař „pustil“ nebo „nepustil“ do registru. „Registrovaného dárce, a to v případě shodných znaků s příjemcem, znovu vyzveme k novému odběru a prověřujeme, zda je tou optimální osobou pro jednoho konkrétního pacienta, třebaš i na druhém konci světa,“ vysvětluje podplukovník Bohoněk.

V této souvislosti je třeba vyvrátit jeden mýtus, který o dárcovství kostní dřeně panuje mezi širokou veřejností, a to údajnou

nesnesitelnou bolest při odběrech. V současné době se preferuje odběr tzv. kmenových buněk z periferní krve přímo ze žíly, jako třeba při darování krevní plazmy nebo krevních destiček. Provádí se s pomocí speciálního přístroje – separátoru, a to v trvání asi dvou hodin. Pomyslnou bolestivost tak představuje pouze vpich jehly.

V necelých dvaceti procentech odběrů se provádí odsátí kostní dřeně pomocí jehel přímo z dutiny pánevní kosti, a to při celkové narkóze. Po tomto chirurgickém výkonu pociťuje i ten „nejcitlivější“ jednotlivec pouze mírnou tupou bolest. Ve srovnání se záchranou lidského života jde skutečně o banalitu.

Čím více dárců, tím větší šance pro nemocné

To, že přidáte svoje jméno do registru dárců dřeně, může pro někoho znamenat klíčovou událost v jeho životě, i když to ještě ani jeden z vás neví. A každý život, který se podaří zachránit, za to úsilí přece stojí. Nabíledni je tedy otázka, jak rozšířit registr na maximální možnou míru. A právě tato myšlenka se stala cílem humanitární kampaně pod názvem Zapište se někomu do života, kterou ve středu 26. října 2011 představila TV Nova v atriu Ústřední vojenské nemocnice Praha. Charitativní projekt na podporu Českého národního registru dárců dřeně, jehož patronem je ministr zdravotnictví ČR Leoš Heger, zahájil tým populárních osobností televize a následně se k němu přihlásilo mnoho oblíbených a populárních osobností našeho kulturního a veřejného života.

Je velice potěšitelné, že tento charitativní projekt nezapadl, ale naopak inicioval nemalé množství nových dárců. Dárcovská centra v České republice se z tohoto důvodu stala mnohem vyhledávanějšími místy. Jenom prostřednictvím elektronických formulářů se v počáteční fázi kampaně denně zapisovalo sto lidí, což je pětkrát více než v předcházejícím období. „S ČNRDD, který je provozován při plzeňské fakultní nemocnici, spolupracujeme už několik roků a za tu dobu jsme jim takzvaně dodali už několik tisíc potenciálních dárců kostní dřeně. Kampaně na podporu dárcovství strhla v naší lokalitě obrovskou lavinu kolegiality. Příklad? Za listopad nám přišlo téměř tisíc emailových žádostí o vstup do registru dárců dřeně. Velice nás to těší. Bezpečně je to ku prospěchu pacientů, kterým se tak podstatně zvyšuje šance k nalezení svého vhodného dárce. Čím bude Český národní registr dárců dřeně početnější, tím je větší pravděpodobnost vážně nemocného, že jej vyberou pro transplantaci,“ říká na závěr primář oddělení hematologie, biochemie a krevní transfúze ÚVN Praha pplk. MUDr. Miloš Bohoněk.

podplukovník MUDr. Miloš Bohoněk

Text: Pavel Lang
Ilustrační foto: Jan Kouba